

Alte Drucke

**Dauidis Chytræi In Historiam Iosvæ, Ivdicvm, Rvth, in
Prophetas & Psalmos aliquot; & Sententias Syracidæ**

Chyträus, David

Lipsiae, 1592

VD16 C 2504 T. II

Caput II.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests please contact the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

euulsi, & instar aquilæ, quæ certis temporibus plumas omnes amittit, planè calui futuri sint. Quare toto pectore de admissis peccatis doleant, & pœnitentiam serio agant, ut meritarum pœnarum mitigationem à Deo impetrant.

Caput II.

T R E S P A R T E S.

I. *Concio Legis accusans Tyrannidem & iniustiam cum V. & VII. precepto pugnantem.*

II. *De promissionibus bonorum corporalium quomodo intelligendæ sint.*

III. *Concio Euangeli de Christo & ecclesia.*

VAE cogitantibus iniqua, & facientibus malum in cubilibus suis, ut in luce matutina perpetrent illud, Quoniam est in fortitudine manus eorum. Et concupierunt agros, & violenter rapuerunt eos. Et Domus concupierunt & abstulerunt eas, & calumniati sunt virum & domum eius, virum & hæreditatem eius. Idcirco sic dicit D O M I N U S, Ecce ego cogito super familiam istam malum: Nec auferetis inde colla vestra: nec ambulabis erecti: quoniam tempus malum erit illud. In die illa sumetur à vobis proverbum, & lamentabitur lamentum lamentabile, dicens. Vastando vastati sumus, Hæreditatem populi mei Rex Assyriorum commutauit. Quomodo auferet mihi quod meum est? pro reddendo agros nostros duidet. Propterea non erit tibi mittens funiculum in sorte in cœtu D O M I N I.

PRIMA PARS capit is est Concio legis arguens peccatum, & denuncians populo Israël iram Dei, amissionem terræ, & captiuitatem Assyriacam: cui comminationi euentus respondit, cum decem tribus per Salmanassar Regem Assyriorum abductæ, & nouis colonis ac militibus Assyriis, agri, in regno Israël, diuisi sunt, 4. Regum 17. Huius tristissimæ pœnae consideratione, & Israëlitas, & omnes homines similibus peccatis obnoxios, Propheta flecti vult ad pœnitentiam seu peccatorum agnitionem & deplorationem seriam, & verum timorem Dei ac Fidem & nouam obedientiam, qua imminentium ceruicibus nostris pœnarum depulsionem vel mitigationem impetreimus. Propositio autem & summa trium primorum capitum est: Deus horribiliter puniet & euerteret regnum Samariæ & Iudæ propter PECCATA principum, Sacerdotum & populi. Ut igitur in primo capite idolatriam præcipue & impietatem erga Deum, cum prima tabula

Cc Deca-

Decalogi pugnantem Micheas taxauit : ita nunc Tyrannidem & iniustiam
V. & VII. in primis Decalogi præcepto aduersantem , & vel manifesta vio-
lentia vel dolo ac fraude , aliorum bona, domos, agros, ad se rapientem &
iniustis aucupijs opes cumulantem accusat. Quam violentiam & iniurias,
vnam ex præcipuis causis esse, propter quam regna & ciuitates mitterentur &
euertantur, Syracides etiam cap. X. indicat. Regnum à gente in gentem
transfertur propter iniustiam & iniurias & contumelias & diuerbos do-
los. Virtus opposita est **IUSTICIA**, quæ normis legum consilia & actiones
suas regit, & nullius corpori, famæ vel bonis nocet sine iusta causa, sed fi-
um cuiq; iuxta leges tribuit, & seruat æqualitatem. Extrema sunt vis & fraus
seu calumnia. Nam vel manifesta violentia , tyranni & alijs potentes, in pa-
perum vitam, corpora vel bona grassantur, vt apud Hesiodum accipiter Phu-
lomelam dilaniat, Pharao infantes Ebræorum interficit, Sylla & huius ex-
emplum secuti triumviri , ciuibus Romanis agros vi rapiunt , & suis militi-
bus diuidunt. Vel prætextu iuris seu dolo & fraude aliorum vitæ & bonis
insidiantur, vt Herodes prætextu Iurisurandi Baptistam trucidari iubet. Je-
zabel fraude necato Naboth vineam eripit. Hæc duo iniustiæ genera,
Micheas in hoc capite, verbis Gazal, violenter auferre se rapere, & Ascalon
calumniari seu defraudare : & Iohannes Baptista Luc. 3. verbis *ἀποτίειν* & *κακοφαρτεῖν* distinguit. Ac digna consideratione est hoc in loco, V. & VII. præ-
cepti enarratio , quod non externa tantum iniuste facta , furta , & rapinas,
quæ manibus fiunt, verum etiam iniustas & pleonecticas cogitationes, vni-
tas inclinations & cupiditates alienorum bonorum prohibere ostendit.
Et quidem cogitationes iniucas de alijs lœdendis in mente , & cupiditates
seu *ποιησεῖν* perpetrandi deliberata in voluntate, nominat peccata actualia,
seu operari & facere malum in cubilibus suis. Quodigitur vulgo dicitur,
cogitationis pœnam nemo patitur, id de iudicio legis Dei falsissimum est. In
ciiali autem iudicio eatus locum habet, si conatus aliquis perpetrandi fa-
cinoris nō accesserit, alioquin dolus pro facto accipitur, & in maleficis vo-
luntas spectatur non exitus, sicut & Iuuenalis inquit: Has patitur pœnas po-
candi sola voluntas. Nam scelus intra se tacitum qui concipit ullū facti ci-
men habet. Minatur autem iniustis raptoribus Propheta pœnam talionis,
ac prædicti vicissim eis domos & agros & totā terram seu hereditatem po-
puli Israël per Assyrios ereptum iri : (Esa. 33. Væ qui spolias , quia spoliabe-
ris) & superbos ac potentes, qui haec tenus iniurijs alias oppresserant, nunc
vicissim sub iugum servitutis depresso & captum iri per Assyrios : ex qua
captiuitate nunquam colla sua subducere: nunquam agros regni Israël Assy-
rijs militibus & alijs diuisos (4. Regum 17.) recuperare: nec ullam amplius
partem in regione populi Israël seu cœtus Domini assequi poterunt. Et
enim finalis vastatio seu *πανωλεθεία* regni Israël , quod nunquam restitutus.

SECVNDA PARS CAPITI.

Non stilletis. **¶** imò stil-
labunt. **¶** Non stilla-
ba impiorum , quibus Prophetas comminantes exilium & vastitatem men-
dacijs arguunt, & prohibent ne talia prædicent. **¶** Responsio Prophetæ, qui
nomine Dei affirmat , etiamsi nolint impij , tamen verbum Dei constanter
prædicari debere. **¶** Verba impiorum.

" Mimesis & Dialogismus
impiorum Magistratum, &
Prophetæ. Non stilletis. Ver-

bunt

bunt illis: non apprehendet^s confusio. * An non dixit domus^s Iacob? Num abbreviatus est^s Spiritus Domini? an ista sunt^s operacius? * An non verba mea bona sunt, cum eo qui recte ambulat? * At iampridem populus meus hostis instar insurrexit aduersus me. * Veste & pallio spoliastis praetercuentes securè, reuertentes ex bello. Mulieres populi mei^s eieciſtis ex ædibus deliciarum suarum. A' paruulis earum abstulisti^s gloriam meam seu ornatum meum in perpetuum. * Surgite, & abite: Quia non erit hæc requies. Propter immundiciem^s rumperis & quidem abruptione vehementi. Si vir ambulans vento, & falso^s mētiens diceret: Stillabo tibi de vino & ebrietate. Hic esset^s stillator populi istius.

promissiones bonorum, sed comminationes pœnarum horrendæ pertinent. * Minorem declarat. Eos, qui incolumes ex bello euaserunt, & nihil periculi amplius metuunt, spoliatis: polluitis adulterio aliorum coniuges: vestras temere repudiatis: viduas ex caris ædibus suis ejicitis. * Repudiasti. * Repacitate & Tyrannide vestra impeditis, quò minus paruuli à parentibus honestè educari & ad gloriam Dei & aliorum salutem institui possint. Vel spoliatis eos hæreditate & bonis paternis, quibus ego eos ornaui. * Conclusio Syllogisni. Ideo ejiciemini ex terra, vestris idolis & sceleribus polluta, & ducenti captiui in Assyriam & Babyloniam. * Vastabitur terra & quidem extrema vastatione. * ἀνεμάλια βόλων. Vanus, promittens iniuria, victoriam, pacem, opes. * Sicut Anania Ierem. 28. & alij Ierem. 7. & 8. * Propheta seu concionator pro populo isto.

DE PROMISSIONIBVS BO- norum corporalium.

Singularis & propria ecclesiæ Dei sapientia est, recte intelligere diuinæ promissiones, & earum discrimina. Omnibus enim temporibus, etiam magni homines, mala promissionum corporalium interpretatione lapsi sunt.

* Non vastabitur terra, non delebitur Regnum à Deo constitutū, nō abducentur captivi. * Summa obiectionis impiorū est. Domui Iacob diuinitus promissa est terra Canaan & defensio ac Regnum perpetuum. Nos sumus domus Iacob & populus Dei. Ergo non amitteremus terram & regnum nostrum, sicut Micheas prædicat. * Populus Israël ortus à Iacob, cui promissio facta est. Non auferetur scepter de Iuda donec veniat Siloh. * Ut cum promiserit defensionem, non possit præstare. * Penitus delere ecclesiam, & non potius seruare, & gloriose tueri, sicut populum Israël in mari rubro liberauit. * Respondet Propheta ad Maiores argumenti impiorum. Deus promisit terram & defensionem, Bonis & pijs, qui recte ambulant, hoc est, qui verbo Dei obediunt. * Ad minorem, Sed vos estis hostes Dei, idolatræ, iniusti, raptores, &c. Ergo ad vos non

promissiones bonorum, sed comminationes pœnarum horrendæ pertinent. * Minorem declarat. Eos, qui incolumes ex bello euaserunt, & nihil periculi amplius metuunt, spoliatis: polluitis adulterio aliorum coniuges: vestras temere repudiatis: viduas ex caris ædibus suis ejicitis. * Repudiasti. * Repacitate & Tyrannide vestra impeditis, quò minus paruuli à parentibus honestè educari & ad gloriam Dei & aliorum salutem institui possint. Vel spoliatis eos hæreditate & bonis paternis, quibus ego eos ornaui. * Conclusio Syllogisni. Ideo ejiciemini ex terra, vestris idolis & sceleribus polluta, & ducenti captiui in Assyriam & Babyloniam. * Vastabitur terra & quidem extrema vastatione. * ἀνεμάλια βόλων. Vanus, promittens iniuria, victoriam, pacem, opes. * Sicut Anania Ierem. 28. & alij Ierem. 7. & 8. * Propheta seu concionator pro populo isto.

CHYF

Ac commune argumentum, quod sapientes, principes & sacerdotes impij, in populo Iudaico, Micheæ, Ieremiæ & cæteris prophetis, vaſtationem & excidium regni p̄ædicentibus obiecerunt, hoc Syllogismo comprehendendi potest. Promissiones Dei sunt certæ, firmæ & immotæ, Non enim mendax est Deus, nec abbreviatus est spiritus Domini, vt preſtare non possit, quæ promisit: nec tales sunt cogitationes eius, vt domum Iacob seu ecclesiā suā ita ignominiosè confundere & perdere, ac non potius feruare ac defendere velit. Deus certò promisit domui Iacob hæreditatem terræ Canaan, & defensionem aduersus omnes hostes, ac regnum perpetuum usque ad Messiae aduentum, Genes. 49. Non auferetur ſceptrum alda, donec veniat Siloh. Genes. 12. Semini tuo dabo terram hanc. Genes. 22. Possidebit ſemen tuum portas inimicorum tuorum. Ergo certissimè defendetur populus Iſraël, & hæreditatem terræ promißæ retinet, nec comprehendet cum hac confusio, ſeu vaſtitas, exilium, & feruitus ignominiosa, de qua Micheas affiduè ſtillat ſeu concionatur. Nullo igitur modo ferendum eſt, vt contra exprefſas Dei promiſſiones, Micheas, Ieremias, Eſaias & cæteri prophetæ ſtillent ſeu p̄ædicent, Regnum Iſraël vaſtatum & populum captiuum abductum iri. Ita nos omnes argumen- tari ſolemus. Ecclesiæ diuinitus promiſſa eſt defenſio & conſervatio perpetua etiam in his terris. Nos ſumus Euangelici, ſumus vera ecclesiæ Dei, proſitemur veram euangelij doctrinam, & veros Dci cultus retinemus. Ergo impossibile eſt nos vinci à Turcis aut Pontificijs: aut alioquin politias & coetus noſtros diſſipari & euerti. Sed multo ſpeciōſor erat Iudæorum ratio, quibus nominatim & expreſſe certa ſedes regni & ecclieiæ in Canaan diuina voce promiſſa erat.

Quare ut dextre & perſpicuè hoc argumentum ſep̄e in Prophetarum certaminibus repetitum explicetur: diſcriben promiſſionum initio attentè conſiderari debet. Prima & ſumma & maxime neceſſaria promiſſio eſt Euangelij propria, de remiſſione peccatorum & reconciliatione cum Deo, & ſpiritualibus ac æternis bonis, quæ Deus certò & nomina- tim ſine uilla conditione aut exceptione promiſit ſe credenti daturum eſt, vt Romanor. 4. dicitur. Ideo ex fide gratis vt firma ſit promiſſio. Actuorum 10. Christo omnes Prophetæ, &c. Iohan. 3. Sic Deus dilexit mundum. Aliæ ſunt promiſſiones bonorum corporalium, vt vitæ, victus, certa le- diſis, regni, defenſionis, libertatis, pacis, bona valetudinis, liberations ex morbo, carcere, exilio, fame, bello, &c. Hæ quoque promiſſiones veræ & ratæ ſunt, ſicut ſonant: & certò exhibentur bona corporalia, ſicut promiſſa ſunt. Pendent autem aliqua ex parte ex conditione noſtræ obe- dientiæ, ſicut cæteræ promiſſiones legales, quæ obedientibus præmia & bona omnia; inobedientibus vero omnis generis calamitates & penas denunciant, vt in primo p̄æcepto dicitur, Ego sum Dominus Deus tuus visitans iniqutitatem patrum in filios, in tertiam & quartam genera- tionem: & benefaciens in millia hiſ, qui diligunt me, & feruant mandata mea. Semper igitur promiſſionibus bonorum corporalium he- quatuor conditiones ſeu exceptiones addenda ſunt. I. Cum promittantur bona li- bnis & obedientibus, non impeditur Deus promiſſione ſua, quò minus impa- contumaces, & ſceleratos nebulones ſeu rē puniat, ſicut inquit Micheas. Nonne verba mea bona ſunt, cum eo qui recte graditur? ſed populus meus

meus hostiliter consurrexit aduersus me. Et Ieremiæ cap. 7. Iudæis obijc-
entibus promissionem de mansura in hoc populo Ecclesia & templo usque
ad Messiam respondet, Nolite confidere in verbis mendacia dicentium, &c.
Nam totus ille locus huc referendus est. Ierem. 25. Reuertimini vnu quis-
que à via sua mala & à pessimis operibus vestris & habitabitis in terra, quam
dedit dominus vobis & patribus vestris. II. Cum etiam in pijs & obedi-
entibus seu vera ecclesia, multæ sortes peccatorum, caligo & dubitatio-
nes & prauæ inclinationes ad securitatem, admirationem sui & alios affe-
ctus viciosos reliquæ maneant : certo consilio *Deus etiam pios & sanctos*
arumnis & cruce vult exerceri, ut peccatum in eis aboleatur, & paenitentia, si-
des, invocatio, spes & ceteræ virtutes crescant & expoliantur. Ideo Deus non
tantum impios Reges Oseam & Zedechiam & alios idolatras, verum etiam
Tobiam, Danielem & multos pios in exilium abduci sinit, & omnibus tem-
poribus præcipua & summa ecclesiæ Dei lumina durissimis calamitatibus
exercuit, 2. Timoth. 3. Omnes, qui pie volunt viuere in Christo Iesu, per-
secutionem patientur. Mar. 10. Recipient centuplum in hac vita, sed cum
tribulatione. III. *Non prescribendus est Deo modus aut tempus, quo pro-*
missa bona debeat exhibere, nisi voce Dei disertè exprimatur. Plerumq; enim
longè alio modo & tempore Deus promissa præstat, quam ratio humana
imaginatur. Nequaquam cogitat Moyses se totis 40. annis in deserto va-
gaturum esse. Sed cogitat fortasse ad summum vnius mensis iter fore, cum
non plus 50. nostris miliaribus fines Aegypti à Ierosolyma distarent. A-
brahæ & Iosephi eius promittit & dat Deus terram Canaan, sed non eo tem-
pore & modo sicut ipse cogitauerat : verum anno 470. post primum editam
promissionem. Apostolis promittit Deus conseruationem & propaga-
tionem euangeli & ecclesiæ. Sed ipsos & eorum discipulos miserabiliter
trucidari sinit. & tamen interiin per totum terrarum orbem Euangeliæ do-
ctrina & ecclesiæ limites proferuntur & dilatantur. Ita regnum Iuda & tem-
plum seruat Deus usque ad Messiam : sed longè alio modo quam Iudæi
suum habuerint. Punit prius impios reges & sacerdotes & vniuersam gentem
diffidat, & templum, quo præcipue confidebant, funditus euertit. Et ta-
men post annos 70. reducit populo templum & politiam instaurat, & pro-
missionem præstat. IIII. *Non sunt rapienda bona corporalia à Deo promis-
ta, nostris consilijs, sine diuina vocatione.* vt etiam si Davidi promissum est re-
gnum populi Israël, tamen non rapit illud ante mortem Saulis. Abraham,
Iacob & Iacob promissa erat terra Canaan, nec tamen occupant illam : imo
mortui sunt non accepta promissione, expectantes meliorem & æternam
patrem in cœlis. Ita nos in omni vita cogitemus Dei promissiones mira-
bili modo impleri, & non acceptis vel amissis etiam bonis corporalibus,
tamen firma fide retinendam esse summam promissionem gratiæ & vitæ æ-
ternæ propter Christum certò donandæ, sicut Abraham & cæteri patres,
et si nec vestigium pedis in terra promissa acceperant, tamen in Dei miseri-
cordia certo donante æternam salutem propter semen benedictum ipsis
promissum adquieuerunt. Et Iob inquit: Etiam si occiderit me, sperabo in
eum. Cum igitur bona corporalia à Deo petimus: semper hæ quatuor
conditiones nobis in conspectu versentur, vt reuenerenter nos sapientiae, &
voluntati Dei paternæ, si diutius nos arumnis exercere, vel promissa bo-
na corporalia non statim largiri velit, subiiciamus, sicut David in exilio
precatur: Si volet Dominus, reducat me; si autem non volet, præstò sum,

faciat quod bonum est in oculis suis. & in preicatione Dominica quotidie oramus, Fiat voluntas tua. & Leprosus Matth. 8. Domine, si vis, potes me mundare.

Hac utili & necessaria ac salutari doctrina de promissionibus bonorum corporalium considerata, facilis est argumenti propositi explicatio. Vera est enim maior: promissiones Dei certas & ratas esse, scilicet, sicut sonant, promissionem gratiae & vitae aeternae certò exhibet Deus credenti sine illa exceptione. Promissiones vero bonorum corporalium, praestat Deus suis his quatuor conditionibus, quas exposui. Deinde respondeo ad minorem: Deus promisit domui Iacob, seu populo Israël, hereditatem terrae Canaan, & defensionem ac regnum perpetuum: Sed cum hac conditione, si Deo obedirent & mandata eius seruarent, ut in primo precepto dicitur. Benefaciens in millia his, qui diligunt me, & seruant mandata mea. Leuit. 18. Cauete ne polluamini, sicut gentes, quas eieci ante vos, ne & vos euomatis terra, cum paria feceritis, sicut euomuit gentem, quae fuit ante vos. Deut. 4. Cauete ne obliuiscaris pacti Domini Dei tui, Alioquin testes inuoco hodie cœlum & terram, citò vos perituros esse de terra, quam transito Iordanem possessuri estis. Ezech. 33. Iudei dicunt: Abrahæ promissa est hereditas terræ, & nobis data est terra in possessionem. Idcirco dices ad eos, Qui in sanguine comeditis & sanguinem funditis, & oculos vestros levatis ad immundicias seu Idola vestra, nunquid terram hereditate possidebitis. Huc totum caput Deut. 28. pertinet. Proclus eodem modo hic Propheta respondet. Nonne verba mea bona sunt, cum eo, qui recte graditur: sed populus meus hostiliter insurrexit aduersus me. Nihil igitur ad hunc impium populum, idolatriæ, iniusticiæ & rapinis deditum, & tamen interim se titulo domus Iacob & populi Dei venditatem, pertinent promissiones bonorum, quæ bonis & pijs seu recte ambulantibus, hoc est, verbo Dei intercenter obedientibus factæ sunt. Impijs vero idolatræ & raptoribus combinationes pœnarum & horribilium calamitarum propositæ sunt, Deut. 28. Quare vos euomet terra, sicut Cananeos ante euomuit.

Quod ad verba textus (*Ne stillets: imò stillabunt*) attinet, vñitatum est alijs etiam prophetis, ut verbo Nataph, stillare, pro dicere, concionari, prædicare seu prophetare vñtantur, Ezech. 20. Pone faciem tuam contra meridiem, & stilla versus Africum. Ezech. 21. Stillat super sanctuarium & propheta contra terram Israël. Amos 7. Non probabitis super Israël, & non stillabis super domum Israël. Iob. 29. Super illos stillabat eloquium meum. Deut. 32. Stillet sicut pluia doctrina mea. Sumta est autem Metaphora à pluia stillante vel aqua defluente, sicut apud Græcos, verbum quod dicere significat, ἔρειν, ἔρειν, & ars ipsa dicendi ὑπορίουν, ὑπτωει, à verbo πέσει deducuntur, quod ex ore dicentis verba veluti fluant. sicut, & Plato inquit. τὸ τῶν λόγων ῥάμα, ἔρειν, καὶ ταπερεῖν Φεοῖς, πάντων ἀριστον τε καὶ καλλίστον. Sed aptissima ratio Metaphoræ indicatur ab Esaia cap. 55. Sicut descendit imbiber de cœlo & inebriat terram & germinare eam facit: Ita verbum meum, quod egreditur de ore meo, non reuertetur ad me vacuum, sed fit quæcunq; volui. Instituit autem Micheas hoc in loco Dialogismon seu Sermocinationem, ut in Rheticis nominatur. Nam impmagis

magistratus, Sacerdotes & alij, audientes Micheam & cæteros Prophetas, exilium, seruitutem & extremam vastitatem totius Regni prædicere: nolunt audire tales concionatores, & prohibent ne talia loquantur (*N E S T I L L E T I S*) sicut apud Esaiam cap. 30. filij nolentes audire Legem Dei, dicunt videntibus, nolite videre, & aspicienibus, nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores, &c. Respondet autem Micheas nomine Dei (*I M O S T I L L A B V N T*) seu docebunt & prædicabunt nihilominus p̄ij Prophetæ, nec se vllis minis aut prohibitionibus deterrei sînt, sicut Actor. 5. Apostoli concilio Sacerdotum mandanti, ne stillarent deinceps Euangeliū de Christo, respondent, Oportet Deo magis obedire quam hominibus. Rursum autem instant impij & interdictum suum repetunt (*non stillabunt*) & rationem addunt, *Non comprehendet confusio domus Iacob*, q. d. Impossibile est dominum Iacob seu populum Israël, quem ex toto genere humano elegit Deus, vt peculium ipsius esset, cui terram Canaan & regnum perpetuum promisit, ita turpiter & ignominiosè ac horribiliter confundi, vastari & deleri, sicut prophetæ clamitant. Quare nullo modo ferri debet, vt diutius talia stillent, sed os eis obturandum est. Reliqua pars textus, antea vñque exposita est.

TER TIA PARS.

Congregando congregabo Iacob totum te, colligendo colligam reliquias Israël. In vnum ponam eos tanquam gregem Bozra, tanquam gregem in medio ouilis, strepitus erit præ multitudine hominum. Ascendet Perruptor ante eos, & transibunt portam & egredientur per eam. Et transibit Rex eorum coram eis. Et D O M I N V S caput eorum erit.

Tertia pars capitinis est *Concio euangelij de regno Christi & de ecclesia ipse subdita*, seu congregatione reliquiarum populi Israël in uno ouili, cuius pastor & Rex est D O M I N V S Iesus Christus. *Est enim ecclesia Catholica*, congregatio seu communio sanctorum, omnium primorum hominum omnibus locis & temporibus viuentium, qui Deum recte agnoscunt & inuocant, & promissionem de Christo Israëli traditam fide amplectuntur, & ex captiuitate peccati & mortis per Christum regem & pastorem animarum liberati sunt, & euangelio ac spiritu Christi pascentur ad vitam æternam. Rex vero & pastor ecclesie Christus, est D O M I N V S seu secunda persona diuinitatis unita humanitati, quæ regnum Diaboli, peccati & mortis, patiendo & potentia diuina perrupit ac vicit, & per euangelij à se ex sinu

patris prolati prædicationem, colligit sibi ex Iudæis & gentibus æternam ecclesiam, cui remissionem peccatorum, & salutem æternam suo sanguine & morte confectam impertit, & quam verbo euangelij & spiritu sancto suo in his terris regit & pascit, & oppressam cruce defendit, & tandem resuscitatum ex morte ornabit vita & gloria æterna. Ideo enim ascendit in cœlos, & perrupit, ut nobis portam cœli patefaceret, ut nobis aditus in cœlum pateret, & membra capiti vnta cœlesti consuetudine Christi capitis perpetuo fruerentur.

Sæpe autem in Prophetis mentio fit congregationis seu restitutionis populi Israël inter gentes dispersi, ut Hierem. 23. Ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas eiecero eos illuc: & conuertam eos ad rura sua, & crescent & multiplicabuntur: & fuscitabo super eos pastores, & pascam eos. Non formidabunt ultra, & non pauebunt, & nullus queretur ex numero, dicit Dominus. Ecce dies venient, dicit Dominus: & fuscitabo David gerumen iustum, & regnabit Rex, & sapiens erit, & faciet iudicium & iusticiam in terra. In diebus illis saluabitur Iuda, & Israël habitabit confidenter. Et hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus iustus noster. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus: & non dicent ultra: viuit Dominus, qui eduxit filios Israël de terra Aegypti: sed, viuit Dominus, qui eduxit & adduxit semen Domus Israël de terra Aquilonis, & de cunctis terris, ad quas eieceram eos illuc: & habitabunt in terra sua. Esa. 52. Gaudete, & laudate simul deserta Hierusalem: quia consolatus est Dominus populum suum, redemit Hierusalem. Parauit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium: & videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri. Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite attingere. Exite de medio eius, mundamini qui fertis vase Domini. Quoniam non tumultu exhibitis, nec in fuga properabitis. *Præcedet enim vos Deus in vno & congregabit vos Deus Israël.* Ezech. 34. Et liberabo gregem meum de ore eorum, & non erit ultra eis in escam, Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse requiram oves meas, & visitabo eas. Sicut visitat pastor gregem suum, in die quando fuerit in medio ouium suarum dissipatarum, sic visitabo oves meas & liberabo eas de omnibus locis, in quibus dispergierant in die nubis & caliginis. Et educam eas de populis, & congregabo eas de terris, & inducam eas in terram suam, & pascam eas in montibus Israël, in riuis, & in cunctis sedibus terræ. In pascuis uberrimis pascam eas, & in montibus excelsis Israël erunt pascua earum. Ibi requiescent in herbis virentibus, & in pascuis pinguis pascentur super montes Israël. Ego pascam oves meas, & ego eas accubare faciam, dicit Dominus Deus. Quod pericrat, requiram: & quod abiectum erat reducam: & quod contractum fuerat, alligabo: & quod infirmum fuerat, consolidabo: & quod pingue & forte, custodiam, & pascam illas in iudicio. Has Prophetarum conciones Iudæi de corporali tantummodo reductione & regno mundo in Iudæa instaurando loqui somniant: nec animaduertunt TRE PARTES SEV GRADVS RESTITUTIONIS ESSE POPVLI ISRAËL, de quibus fere simul & coniunctim Prophetæ concionari soleant. Primum enim corporalis reductio Iudæorum ex captiuitate Babylonica & instauratio politie & templi sub Cyro facta est. Sed multò sublimior & gloriosior est spiritualis restitutio regni Israël, de qua principaliter Prophetæ loquuntur: in qua per euangelion de Christo sparsum toto orbe terrarum, tota Domus Israël

mus Jacob & religio Israëlis, hoc est, omnes homines p̄ij, Iudæi & gentes, Christum Regem & Pastorem suum fide agnoscentes, & remissionem peccatorum ac vitam æternam propter Christum accipientes, congregantur. Non enim illi tantum, qui sunt ex Israël orti carnali generatione, sunt Israël, hoc est, vera ecclesia & populus Dei. Sed filii promissionis, hoc est, fide amplectentes promissionem de Christo, Israëli traditam, computantur in semen Abrahæ seu veræ ecclesiæ Dei, cuius pater & exemplum est Abraham credens promissioni, Rom. 4. 9. 11. Genes. 15. Quare in his Prophetarum concionibus, nomine Domus Jacob & Israëlis, non tantum Iudeos, sed totam ecclesiam Dei credentem in Christum Israëli promissum significari sciamus. Tertius gradus restitutionis Israëlis est integra & perfecta liberatio ecclesiæ ab omnibus malis in cœlesti & æterna cum Deo consuetudine; quam plerunq; Prophetæ cuin priori coniungunt.

Illustrat autem & ornat Micheas hoc in loco doctrinam de ecclesia & regno Christi insignibus Metaphoris ac similitudinibus, quibus Christum etiam in nouo Testamento aliquoties vsum & delectatum fuisse apparet. A' Pastore & ouibus ac ouili Iohan. 10. Ego sum pastor bonus, videlicet pascens oves seu membra ecclesiæ salutaribus pascuis euangelij & sacramentorum, & defendens eas aduersus lupos, Diabolos, tyrannos & Hereticos, atque etiam proprio sanguine profuso eas ex potestate Diabolorum liberans. Item, Ego sum ostium, per me si quis ingressus fuerit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua intueriet. Habeo autem & alias oves, scilicet gentes, & has oportet me adducere ut fiat unum ouile & unus pastor. Oves autem meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & vitam æternam dō eis, & non peribunt in æternum, & nemo rapiet eas ex manibus meis. Deinde Metaphora perrumpendi ipse Christus vtitur Matth. 11. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Sicut hic Micheas inquit, Tumultum fore præ multitudine hominum. Ascendet enim perruptor ante eos & pertrahit ipsi quoque. Quasi dicat, ingens multitudo hominum cum magna frequentia & impetu irruet ad audiendum euangelion & veræ ecclesiæ Christi ouile. Etsi autem varia impedimenta & remoræ tendentibus ad regnum cœlorum, veram agnitionem Christi, remissionem peccatorum & vitam æternam assequendam obiciuntur, tamen per omnia aduersa, per peccatum, mortem, maledictiones Legis, & externas tyrannotum & hereticorum persecutions forti & infracto animo perrumpent duce Christo perruptore, qui viam nobis planam patetfecit, abolens chirographum, quod contra nos erat in decretis, affigens illud cruci, & deuiciis ac spoliatis Diabolis triumphans. Ephel. 2. Ipse enim perrupit & diruit sepiem seu maceriam interpositam & legem præceptorum in decreto aboleuit. Non igitur leuis & ludicra res esse existimetur ingredi in ouile Christi & regnum cœlorum. Sed per varios casus, per multa discrimina rerum duce Christo rege & pastore nostro perrumpendum est, sicut Paulus Ephe. 6. Militem hominis Christiani aduersus Diabolos, tyrannos, hereticos & vicious naturæ imperus hostiles describit. Et i. Iohan. 5. Haec est victoria, quæ vincit mundum, Fides nostra. DOMINVS erit CAPUT COMITUM. Christus Iehoua, veræ & natura Deus, erit caput ecclesiæ, ex quo omnis vita, iusticia & salus in omnia ecclesiæ membra emanabit. Ephes. 1.

Ipsum

Ipsum dedit caput super omnia ecclesiae, quæ est corpus eius omnia in omnibus impletis. Coloss. 1. Christus est caput corporis ecclesiae. Ex hac collatione dictorum noui Testamenti, vera & genuina Propheticarum connectionum sententia petatur. Nec dubito hanc interpretationem, quam recitavi, rectiorem esse, quam aliorum quorundam interpretum, qui postrem hanc secundi capituli partem, de obsidione Ierosolymæ & perrupto à Sedechia rege fugiente muro (4. Reg. 25.) intelligunt.

Caput III.

ET dixi: Audite quæso capita (*Principes*) Iacob & duces domus Israël. An non vestrum est scire iudicium? Qui odio habetis bonum & diligitis malum. Qui ab ripitis pellem eorum ab eis, & carnes eorum ab ossibus eorum. Qui comedunt carnem populi mei, & pellem eorum ab eis excoriauerunt, & ossa eorum nudarunt & conciderunt tanquam (*posituriea*) in lebete, & quasi carnem in medio caldarij (*seu aheni*). Tunc clamabunt ad D O M I N U M & non respondebit eis, & abscondet faciem suam ab eis in tempore illo, sicut & ipsi nequiter egerunt operibus suis. Sic dicit D O M I N U S contra Prophetas, qui seducunt populum meum, & mordent dentibus suis, & prædicant pacem. Et qui non dederit in os eorum, *quod vorent*, sanctificant contra eum bellum. Propterea nox vobis pro visione erit, & tenebræ vobis pro diuinatione. Et occidet Sol super Prophetas, & obtenebrabitur super eos dies. Et confundentur Videntes, & pudescient Diuini, & operient labia sua omnes, Quia non responsum Dei adferunt. Ego vero plenus sum virtute Spiritus D O M I N I , & iudicio & fortitudine, ut annuncie Iacob scelus suum & Israëli peccatum suum. Audite quæso hoc capita *Principes* domus Iacob & duces domus Israël, qui abominamini iudicium & omnirectum peruerritis, ædificantes Sion in sanguinibus & Ierusalem in iniuitate. Principes eius propter munera iudicant, & Sacerdotes eius propter mercedem docent, & Prophetæ eius propter argentum diuinant. Et tamen super D O M I N U M nituntur, dicentes, Nónne D O M I N U S in medio